

การศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ
กรณีศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
Education Evolution Community Welfare Fund To fund the welfare state
A Case Community Welfare Fund Nakhon Si Thammarat province.

อุดมศักดิ์ เตโชชัย*

Udomsak Dechochai

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ กรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช กระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนรัฐสมทบ และผลที่เกิดจาก กระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม

ผลจากการศึกษาพบว่า

พัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบกรณีจังหวัดนครศรีธรรมราช มี “ช่วงเวลาสำคัญ” แบ่งออกได้เป็น 3 ยุคสมัยด้วยกัน คือ

1) ยุคของการริเริ่ม ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2518 กล่าวได้ว่า เป็นช่วงเวลาที่สำคัญซึ่งทำให้ชุมชนได้เข้าใจในการใช้กลุ่ม ออมทรัพย์ชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาปากท้องของตนเอง

2) ยุคการเกิดขึ้นของขบวนการเครือข่าย “ยมนา” ประมาณปี พ.ศ. 2527 แนวคิดของเครือข่าย สามารถเชื่อมโยงทรัพยากรชุมชน ยาง ไม้ นา หรือ เขา ป่า นา เล ของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัด ใกล้เคียง โดยผนึกกำลังกับทุนเงินตรา ของชุมชนที่มีอยู่ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน ธนากรชุมชน จน ทำให้บางชุมชนสามารถยกระดับไปเป็นผู้ประกอบการชุมชน ทั้งรูปแบบของธุรกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชนได้

3) ยุคการต่อยอดโดยรัฐ โดยเชื่อมโยงกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเดิมของชาวบ้านที่ทำอยู่ใน ชุมชน หมู่บ้าน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมสมาชิกส่วนใหญ่ และยังเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนขนาดเล็ก กระจายอยู่ ตามหมู่บ้านในตำบล หรือตามชุมชน ในเขตเทศบาล เพื่อยกระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีขนาดกองทุน ใหญ่ขึ้น ครอบคลุมสมาชิกทั่วทั้งตำบล และทั่วถึงทุกชุมชนในเขตเทศบาล โดยการออมของสมาชิกวันละ 1 บาท

สำหรับกระบวนการปรับเปลี่ยนพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการขับเคลื่อนเชื่อมโยงให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล/เทศบาลที่เกิดฐาน กองทุนใหม่ ที่ครอบคลุมเชิงพื้นที่ และจำนวนสมาชิก โดยต่อยอดจากกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่มีอยู่เดิม ซึ่ง กระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้าน/ชุมชน ส่วนใหญ่ยังเป็นกองทุนขนาดเล็ก และยังคงครอบคลุมจำนวนฐานสมาชิกอยู่ใน จำนวนน้อย

*

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

อย่างไรก็ตาม ยังพบอีกว่า ขบวนการองค์กรชุมชนสวัสดิการจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถใช้ฐานขององค์กรการเงินชุมชน เป็นเครื่องมือในการสร้างขีดความสามารถของระบบสวัสดิการชุมชน โดยได้เชื่อมโยงทุนชุมชนในมิติต่างๆ เช่น ทรัพยากร ป่า ดิน น้ำ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่า ระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบระดับตำบล/เทศบาล ซึ่งรัฐบาลส่วนกลาง ท้องถิ่น สมทบครั้งที่ 1, 2 และ 3 เมื่อแล้วเสร็จตามกระบวนการ ควรศึกษาความเป็นได้ถึงรูปแบบ และกระบวนการ ในการเชื่อมโยง ขยายระบบกองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ ไปสู่การสมทบสวัสดิการชุมชน ในมิติของฐานทุนชุมชนอื่นๆ ซึ่งนอกเหนือจากฐานองค์กรการเงินชุมชน เช่น ปลูกต้นไม้ หนึ่งต้น รัฐ ท้องถิ่น สมทบหนึ่งต้น เลี้ยงปลาหนึ่งตัว รัฐ ท้องถิ่น สมทบปลาให้อีกหนึ่งตัว เป็นต้น อันจะนำไปสู่ระบบสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบที่เกื้อกูลต่อทุกสรรพสิ่งในที่สุด

คำสำคัญ : กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบ

Abstract

Research Education Development Community Welfare Fund To fund the welfare state A case Community Welfare Fund Nakhon Si Thammarat province. The purpose is to study the development community welfare fund province. Modify the Community Welfare Fund to fund state contributions. And the effects of process modifications Community Welfare Fund to fund the welfare state contributions. The methodology of qualitative research.

The study found that

Community Development Fund to fund the welfare state, Nakhon Si Thammarat province have joined the "critical period" can be divided into three periods together.

1) the originality of the Founded in savings The Community Development Department, Ministry of Interior, said that in the year 2518 is a crucial period for which the community has a better understanding of the community organizations is important. To fix their mouth.

2) the emergence of network formation, "yomana" about the year 2527, the concept of network link to community resources, timber, rubber, rice or wild rice sea mountains of Nakhon Si Thammarat province and neighboring provinces. By joining forces with Foreign Capital The community is like a group of community savings banks, community savings until some communities. Can be elevated to the entrepreneurial community. The format of the business community And enterprise communities

3) the extension of the state. By linking with the Community Welfare Fund procession of villagers who live in communities which are not covered by most members. The Commonwealth Fund is a small community. Scattered villages in the district or the municipality to raise funds for community welfare fund size larger. Membership covers the entire district And in every community in the municipality. The savings of one baht per day.

For the modification process Community Welfare Fund to community welfare fund state contributions to the province. It is powered linked to welfare funds community-level district / municipality that the new fund. The spatial coverage And the number of subscribers On top of Community Welfare Fund. Existing Which is distributed along the village / community. Most have a small fund. It also covers a number of bases in a small number of members.

However, it was found that the formation of community organizations Welfare Nakhon Si Thammarat province. You can use the base of community financial organizations. Was instrumental in building the capacity of community welfare. By linking the capital community in various dimensions such as land, water, forest resources, traditions, arts, cultural, intellectual and so on, so it may be that. Community Welfare Fund Contribution system state district / municipality. The central government, local authorities joined the first, second and third when the process is completed. It should be up to study the patterns and processes in the link. Scalability state welfare fund contributions Contribution to the Community Welfare The dimensions of the capital base other communities. Apart from the financial organization of the state, local communities, such as planting trees, donating one fish from one fish to another state, local contributions, etc. This will lead to the state welfare system, community contributions. Complementary to everything in the end.

Keywords : Community Welfare Fund, State contributions to community welfare fund

บทนำ

หากกล่าวถึงแนวคิดระบบสวัสดิการในสังคมไทยปัจจุบันเราก็แทบปฏิเสธไม่ได้ว่ามีแนวคิดสำคัญดังกล่าวอยู่ 2 กระแสหลักด้วยกัน นั่นคือ แนวคิดเศรษฐกิจทุนนิยมซึ่งมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงแนบแน่นกับระบบสวัสดิการชุมชน

ระบบสวัสดิการสังคม เป็นระบบที่ได้รับคามนิยมมากในแถบประเทศตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงหลังยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ระบบสวัสดิการสังคมจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในโลกแม้ทำหน้าที่ที่ต่างกันแต่รับใช้ซึ่งกันและกัน สำหรับระบบสวัสดิการสังคมในประเทศไทยได้เกิดขึ้นและมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยนครรัฐ ในยุค

สุขุขทัยและก่อรูปชัดเจนขึ้นผ่านระบบวัฒนธรรมศักดินา ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ แม้ประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง แต่ระบบสวัสดิการสังคมก็ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายใต้ลัทธิเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งระบบดังกล่าวนี้สังคมไทยมองว่า สร้างความเหลื่อมล้ำ ยังไม่ครอบคลุมและเป็นธรรมกับประชาชน รัฐเป็นผู้จัดสรรให้ประชาชนเป็นเพียงผู้รับซึ่งขาดศักดิ์ศรีอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งต่างจากระบบสวัสดิการชุมชน เป็นระบบที่มีพื้นฐานของชุมชนหมู่บ้านในวิถีการผลิตแบบเอเชีย (The Asiatic of Production) จากฐานการทำเกษตรกรรมแต่ครอบครัวจะทำการผลิตเพื่อการบริโภคในครอบครัวและชุมชน เป็นสวัสดิการขั้นพื้นฐานสำหรับครอบครัวและชุมชน โดยครอบครัวจะร่วมกันทำการผลิต มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน แลกเปลี่ยนเพื่อความ

พอเพียงยิ่งขึ้นไม่ใช่การแข่งขันและเอาใจเอาเปรียบ ในอดีตการผลิตเพื่อเป็นสินค้ามีความจำเป็นน้อย จึงทำให้ชุมชนหมู่บ้านชนบทมีความเพียงพอภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสวัสดิการชุมชนแบบยังชีพ ซึ่งแนวคิดสวัสดิการชุมชนในลักษณะนี้ปรากฏชัดเจนในแนวคิด สวเทศี (swadeshi) ของคานธี ซึ่งได้เสนอหลักการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและสวัสดิการ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับประเทศ ที่เป็นการปูทางไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจที่กระจายอำนาจและพอเพียงในตัวเอง (self-sufficient economic and welfare) (คณะกรรมการองค์การการเงินและสวัสดิการชุมชนภาคใต้, 2548,17)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบสวัสดิการชุมชนในประเทศไทย ได้มีจุดริเริ่มที่สำคัญเมื่อปีพุทธศักราช 2518 โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ส่งเสริมให้เกิดกลไกชุมชนในรูปแบบใหม่ที่เรียกกันว่า “กลุ่มออมทรัพย์” ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างวินัยการออมให้กับประชาชนและเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการกองทุนชุมชน จนพัฒนาการมาสู่ระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีลักษณะครอบคลุมหลากหลายมิติ ซึ่งมีได้มุ่งเน้นเฉพาะกองทุนที่เป็นระบบ “เงินตรา” เพียงอย่างเดียวหากแต่ระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนในประเทศไทยยังได้ครอบคลุมไปถึงกองทุนทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิต เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ หรือแม้แต่ยางพารา ข้าว และผลไม้ กองทุนภาคแรงงานทั้งที่เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลและกลุ่ม กองทุนทางสังคมซึ่งรวมถึงกองทุนทางด้านศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กองทุนสวัสดิการชุมชนของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชนที่มีกองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่ทั่วประเทศในปัจจุบันได้ยกระดับกองทุนเพื่อสนองนโยบายรัฐบาลซึ่งได้ให้ความสำคัญและยืนยันนโยบายสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนโดยจะพิจารณางบประมาณสนับสนุนในปี 2553 จำนวน 727.3 ล้านบาท ในหลักการสมทบ1:1:1 (ชุมชน : องค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่น : รัฐบาล) ภายใต้หลักการมุ่งเน้นให้ภาคประชาชนเป็นผู้ริเริ่มเป็นเจ้าของและดำเนินการด้วยตนเองจนมีคุณภาพระดับหนึ่งก่อนและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรัฐจึงสนับสนุนด้านการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนกองทุน 1 ตำบล 1 กองทุน 1 เทศบาล ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับให้สวัสดิการชุมชนเป็นวาระแห่งชาติในการสร้างหลักประกันความมั่นคงของชุมชนฐานราก พื้นฟูทุนทางสังคมความเข้มแข็งชุมชนในการจัดการดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเปิดโอกาสให้ทุกพื้นที่สามารถจัดตั้งและพัฒนาคุณภาพสวัสดิการชุมชนอย่างทั่วถึงตามนโยบาย รัฐบาล และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนภายใต้คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติขึ้นมาเพื่อจัดทำข้อเสนอต่อรัฐบาลในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนในปีงบประมาณ 2554 รัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณจำนวน 800 ล้านบาท เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนต่อเนื่อง

จึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช กระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนรัฐสมทบ รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนรัฐสมทบจะนำไปสู่คำตอบครั้งสำคัญต่อรูปแบบและวิธีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยภาคประชาชนอันส่งผลต่อแนวคิดการพัฒนาและการหนุนเสริมเชิงนโยบายจากภาครัฐได้ตรงจุดมากขึ้นอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงเลือกศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานและมีความเข้มแข็ง อีกทั้งมีการดำเนินกิจกรรมหลากหลายต่อเนื่อง ครอบคลุมกิจกรรมด้านต่างๆ

ของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดกองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่จะถูกแปลงไปสู่การปฏิบัติให้ครบทุกกองทุนที่ตั้งอยู่ในระดับตำบลและเทศบาลภายในปี 2555 กล่าวได้ว่า กระบวนการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนในจังหวัดและระดับประเทศ อันส่งผลต่อการหนุนเสริมเชิงนโยบายของภาครัฐอีกทอดหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนรัฐสมทบ
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากกระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ กรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช คณะผู้วิจัยใช้กระบวนการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และลงพื้นที่ภาคสนาม พร้อมจัดเวทีประชาคมตัวแทนเจ้าของพื้นที่ ร่วมกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง ระดมความคิดเห็น สามารถอธิบายถึงวิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

1. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ

- 1) การศึกษาจากเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ และเอกสาร

หลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเพิ่มเติมในกรอบคิดทฤษฎี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้

2) การศึกษาข้อมูลภาคสนาม (field research) ศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ กรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยยกกรณีตัวอย่างพื้นที่รูปธรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ดำเนินงานมาแต่เดิมและพัฒนาการไปสู่กองทุนสวัสดิการชุมชน ที่มีภาคส่วนอื่นๆ เช่น ท้องถิ่น รัฐบาลส่วนกลาง เข้ามาสมทบงบประมาณในการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการรวบรวมทัศนะของกลุ่มสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน คณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ นักการเมืองท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1) การสัมภาษณ์ (interview) ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยใช้แนวคำถาม (structured interview) แบบกว้างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) และจัดสนทนากลุ่มตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ (focus group) และทำการวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ด้วยการจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงลึกและมีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

2.2) ใช้กระบวนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation process) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น ทีมผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างของชุมชน เช่น การประชุมของ

คณะกรรมการ และกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมกองทุนสวัสดิการชุมชนของกลุ่มเครือข่าย ขบวนการองค์กรชุมชน เป็นต้น

2. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ กรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเพื่อทำการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

จะทำการศึกษาดังนี้

1) มุ่งศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา

2) มุ่งศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ

2.1) มุ่งศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

2.2) มุ่งศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนรัฐสมทบ

2.3) มุ่งศึกษาผลที่เกิดจากกระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

มุ่งศึกษาศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ กรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ กรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครราชสีมา กระบวนการปรับเปลี่ยนกองทุน

สวัสดิการชุมชนสู่กองทุนรัฐสมทบ และผลที่เกิดจากกระบวนการปรับเปลี่ยน กองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลจากการศึกษาพบว่า

พัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบกรณีจังหวัดนครราชสีมา มี “ช่วงเวลาสำคัญ” แบ่งออกได้เป็น 3 ยุคสมัยด้วยกัน คือ

1) ยุคของการริเริ่ม ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในประเทศไทยโดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2518 กล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญซึ่งทำให้ชุมชนได้เข้าใจในการใช้ กลุ่ม องค์กรชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการแก้ไขปัญหา ปากท้องของตนเอง

2) ยุคการเกิดขึ้นของขบวนการเครือข่าย “ยมนา” ประมาณปี พ.ศ.2527 แนวคิดของเครือข่ายสามารถเชื่อมโยงทรัพยากรชุมชน ยาง ไม้ นา หรือ เขา ป่า นา เล ของจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง โดยผนึกกำลังกับทุนเงินตราของชุมชนที่มีอยู่ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชน ธนาคารชุมชน จนทำให้บางชุมชน สามารถยกระดับไปเป็นผู้ประกอบการชุมชน ทั้งรูปแบบของธุรกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชนได้

3) ยุคการต่อยอดโดยรัฐ โดยเชื่อมโยงกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเดิมของชาวบ้านที่ทำอยู่ในชุมชน หมู่บ้าน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมสมาชิกส่วนใหญ่ และยังเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนขนาดเล็ก กระจายอยู่ตามหมู่บ้านในตำบล หรือตามชุมชน ในเขตเทศบาล เพื่อยกระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีขนาดกองทุนใหญ่ขึ้น ครอบคลุมสมาชิกทั่วทั้งตำบล และทั่วถึงทุกชุมชนในเขตเทศบาล โดยการออมของสมาชิกวันละ 1 บาท

สำหรับกระบวนการปรับเปลี่ยนพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบจังหวัดนครราชสีมา มีการขับเคลื่อน

เชื่อมโยงให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล/เทศบาลที่เกิดฐานกองทุนใหม่ที่ครอบคลุมเชิงพื้นที่ และจำนวนสมาชิก โดยต่อยอดจากกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่เดิม ซึ่งกระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้าน/ชุมชน ส่วนใหญ่ยังเป็นกองทุนขนาดเล็ก และยังคงครอบคลุมจำนวนฐานสมาชิกอยู่ในจำนวนน้อย

อย่างไรก็ตาม ยังพบอีกว่า ขบวนการองค์กรชุมชนสวัสดิการจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถใช้ฐานขององค์กรการเงินชุมชน เป็นเครื่องมือในการสร้างขีดความสามารถของระบบสวัสดิการชุมชน โดยได้เชื่อมโยงทุนชุมชนในมิติต่างๆ เช่น ทรัพยากร ป่า ดิน น้ำ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่า ระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบระดับตำบล/เทศบาล ซึ่งรัฐบาลส่วนกลาง ท้องถิ่น สมทบครั้งที่ 1, 2 และ 3 เมื่อแล้วเสร็จตามกระบวนการ ควรศึกษาความเป็นได้ถึงรูปแบบและกระบวนการ ในการเชื่อมโยง ขยายระบบกองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ ไปสู่การสมทบสวัสดิการชุมชน ในมิติของฐานทุนชุมชนอื่นๆ ซึ่งนอกเหนือจากฐานองค์กรการเงินชุมชน เช่น ปลูกต้นไม้ หนึ่งต้น รัฐ ท้องถิ่น สมทบหนึ่งต้น เลี้ยงปลาหนึ่งตัว รัฐ ท้องถิ่น สมทบปลาให้อีกหนึ่งตัว เป็นต้น อันจะนำไปสู่ระบบสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบ ที่เกื้อกูลต่อทุกสรรพสิ่งในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย พัฒนาการกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่กองทุนสวัสดิการรัฐสมทบกรณีศึกษา กองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังกล่าวข้างต้น มีข้อเสนอบางประการเพื่อเป็นแนวทางให้กับขบวนการชุมชนภาคีพัฒนา รวมทั้งภาครัฐบาลในการร่วมกันขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบ พร้อมทั้งแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อภาคชุมชน

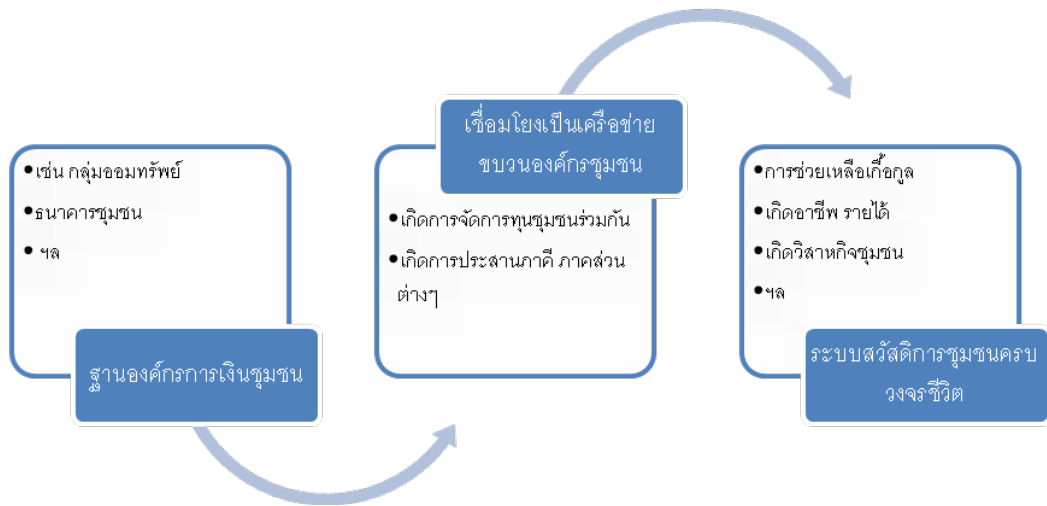
ขบวนการกองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับต่างๆ พื้นที่ ตำบล ระดับภาคและระดับชาติ ควรใช้โอกาสร่วมกันจัดทำข้อเสนอ ผลักดัน เพื่อการต่อยอดขยายฐาน ของการสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนจากระบบ กองทุน“เงินตรา” ไปสู่กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เชื่อมโยงฐานทุนชุมชนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรัพยากร ป่า ดิน น้ำ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐพัฒนา

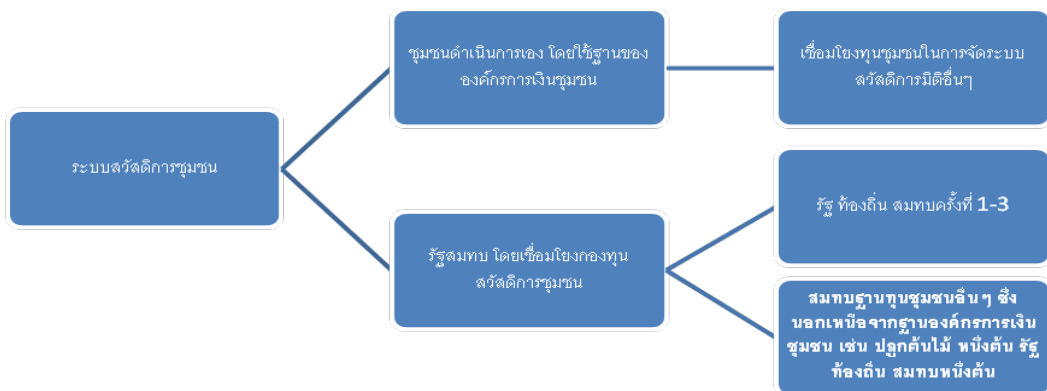
เงื่อนไขในกระบวนการสมทบ ตั้งแต่กระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับกองทุน การสมทบรอบที่หนึ่ง รอบที่สอง และรอบที่สาม ซึ่งเงื่อนไขต่างๆ ของกองทุนจะต้องเกิดจากการสร้างกติการ่วมกัน ที่มีชุมชน รัฐ ท้องถิ่น ที่เป็นไปเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานหลักของการพัฒนาระดับกองทุน ในตลอดกระบวนการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาล ควรกำหนดนโยบายเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมรูปแบบ และกระบวนการ ในการเชื่อมโยงขยายระบบกองทุนสวัสดิการรัฐสมทบ ไปสู่การสมทบสวัสดิการชุมชน ในมิติของฐานทุนชุมชนอื่นๆ ซึ่งนอกเหนือจากฐานองค์กรการเงินชุมชน เช่น ปลูกต้นไม้ หนึ่งต้น รัฐ ท้องถิ่น สมทบหนึ่งต้น เลี้ยงปลาหนึ่งตัว รัฐ ท้องถิ่น สมทบปลาให้อีกหนึ่งตัว เป็นต้น อันจะนำไปสู่ระบบสวัสดิการชุมชนรัฐสมทบ ที่เกื้อกูลต่อทุกสรรพสิ่งในที่สุด

แผนภูมิแสดง : พัฒนาการของกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนภูมิแสดง : รัฐควรศึกษาความเป็นได้ถึงรูปแบบ และกระบวนการ ในการเชื่อมโยง ขยายระบบกองทุน สวัสดิการรัฐสมทบ ไปสู่การสมทบสวัสดิการชุมชน ในมิติของฐานทุนชุมชนอื่นๆ ซึ่ง นอกเหนือจากฐานองค์การการเงินชุมชน เช่น ปลุกต้นไม้ หนึ่งต้น รัฐ ท้องถิ่น สมทบหนึ่งต้น เลี้ยงปลาหนึ่งตัว รัฐ ท้องถิ่น สมทบปลาให้อีกหนึ่งตัว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2554). รายงานประจำปี 2554. กรุงเทพฯ: กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2558). คู่มือการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน.
กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2558). เอกสารประกอบการสัมมนา คณะทำงาน
ประสานงานขบวนองค์กรชุมชนภาคใต้ตอนบน. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์.
- สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). บทสรุปสำหรับผู้บริหารการศึกษาระบบ
การพัฒนาสังคมที่นำไปสู่ความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์.
- คณะกรรมการองค์กรการเงินและสวัสดิการชุมชนภาคใต้. (2548). การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน.
กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- มณีมัย ทองอยู่ (2557). แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยขบวนการทางสังคม. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัย
พหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation and personality* (2nd). New York: Harper & How.